

**UCHWAŁA NR X/82/2019
RADY GMINY ZIELONKI**

z dnia 29 sierpnia 2019 r.

w sprawie ustanowienia roku 2020 Rokiem Pucheroka w Gminie Zielonki

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.) Rada Gminy Zielonki stanowi, co następuje:

§ 1. Rada Gminy Zielonki dla upowszechnienia trwającej od 1780 r. tradycji chodzenia po pucherach w podkrakowskich wsiach ustanawia rok 2020 Rokiem Pucheroka w Gminie Zielonki.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zielonki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Zielonki.

Przewodniczący Rady Gminy
Zielonki

Mirosław Golanko

UZASADNIENIE

Zwyczaj pucheroków („puer” znaczy po łacinie chłopiec) wziął się od studiujących w Krakowie zaków. Jeszcze w XVIII wieku w Niedzielę Palmową zacy pod krakowskimi kościołami recytowali żartobliwe, wierszowane oracje, nie zawsze przyzwoite. W roku 1780 kuria biskupia wydała edykt zakazujący występów pucheroków w miejskich kościołach, co spowodowało, że krakowscy zacy zaczęli zbierać datki i żywność w podkrakowskich wsiach. Jeszcze przed I wojną światową pucheroków można było spotkać w Niedzielę Kwietną w ponad 50 podkrakowskich wsiach. Do dziś zwyczaj zachował się niemalże wyłącznie we wsiach leżących na terenie dzisiejszej gminy Zielonki, wchodzących w skład zieloneckiej parafii.

Kościół w Zielonkach, do 1878 r. był bowiem filią akademickiego kościoła pw. św. Anny, któremu patronowała Akademia Krakowska, a od 1817 r. Uniwersytet Jagielloński. Parafia kościoła w Zielonkach obejmowała dzisiejsze Zielonki i Bibice.

Badacze folkloru pojawienie się pucheroków w Bibicach wiąże też z powstaniem w 1607 r. w Bibicach, z inicjatywy ówczesnej księżki klasztoru norbertanek Doroty Kątskiej, filii pierwszej szkoły średniej założonej w 1586 r. przy Akademii Krakowskiej, zwanej później kolegium Nowodworskiego. Od krakowskich zaków oracji nauczyli się wiejscy chłopcy.

Nie przetrwałby zwyczaj po dziś dzień bez pasjonatów – mieszkańców gminy Zielonki - takich jak Henryk Banaś z Bibic i Stanisław Siwek z Trojanowic. Henryk Banaś, założyciel bibickiej Izby Regionalnej, „po pucherach” chodził od 1941 r., a w 1964 r. zainicjował przy Klubie Rolnika w Bibicach przeglądy pucheroków. Dzieci, po obejściu domów, miały okazję zaprezentować strój i teksty oracji publicznie. Inicjatywę w latach siedemdziesiątych przejął Gminny Ośrodek Kultury, dziś realizuje to przedsięwzięcie wspólnie z sołectwem Bibic Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach. Prowadzone przez Henryka Banasia Kroniki Izby Bibickiej, wskazują że w roku 1979 w przeglądzie pucheroków w Bibicach wzięło udział 36 dzieci: z Zielonek, Bibic, Garliczki, Tomaszowic i Modlniczki. W Trojanowicach o zwyczaj dbał, nieżyjący już, Stanisław Siwek, propagator folkloru, animator kultury i lokalnej tradycji, działający w Stowarzyszeniu Folklorystycznym Teatr Regionalny w Krakowie.

Strój pucheroków tworzą wielka, spiczasta czapa, już nie słomiana, jak dawniej, ale wykonana z tektury i barwnych pasków bibuły i kozuch wywrócony futrem na wierzch, przepasany powrośłem ze słomy. Dopelnieniem jest laska do wystukiwania rytmu oraz odganiania się od wiejskich psów, zwana puchą, koszyk na zbierane od gospodyń jajka i umazana sadzą twarz w miejscach, gdzie wkrótce mają się pojawić u chłopców broda i wąsy.

Od końca XX wieku zwyczaj przeżywa swój rozkwit. Co roku w organizowanych w Bibicach Gminnych Przeglądach Pucheroków uczestniczy blisko setka dzieci z terenu gminy Zielonki, głównie z Bibic, Trojanowic i Zielonek. Występy pucheroków ogląda i oracji słucha co roku kilkaset osób. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK) włączyło Przeglądy w katalog atrakcji turystycznych, organizując, w tym czasie, od lat wycieczki do Bibic nie tylko z Krakowa, ale i innych regionów kraju.

Dla promocji tradycji krakowskich zaków, w 2009 r. z inicjatywy Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach powstała maskotka - drewniana lalka przedstawiająca pucheroka. Projekt zrealizowano z lokalnymi rzemieślnikami i lalki pucheroków trafiły m.in. do wszystkich muzeów etnograficznych w kraju. Otrzymali je także polscy dyplomaci, osobistości kultury, literatury oraz krakowskiego kościoła. Trafiły nad polskie morze, do Paryża, Nowego Jorku. Figurki lalki w formie breloczków podarowane zostały pielgrzymom stacjonującym w 2016r. na terenie gminy Zielonki, podczas Świątowych Dni Młodzieży w Krakowie.

Biorąc pod uwagę fakt, iż w roku 2020 mija 240 lat od zakazania zakom głoszenia oracji przed krakowskimi kościołami i rozpoczęcia chodzenia zaków po pucherach po wsiach wchodzących dziś w skład gminy Zielonki, Rada Gminy Zielonki postanowiła podjąć niniejszą uchwałę i ustanowić rok 2020 Rokiem Pucheroka w Gminie Zielonki, dla upowszechnienia, promocji oraz aktywnego działania na rzecz rozwoju i propagowania zwyczajów i obrzędów ludowych na terenie gminy Zielonki, którego zwieńczeniem będzie doroczny Przegląd Pucheroków w 2021 roku.